

дистанційного синхронного та асинхронного навчання. Здобувачам вищої освіти було запропоновано обрати найефективніший додаток серед усіх запропонованих (всього було 5 додатків), якими вони користувались впродовж місяця на лекційних та практичних заняттях з дисципліни «Педагогіка». Найпопулярніші додатки за результатами таблиці – «Kahoot!», «Quizlet», «Learning.apps».

Слід відмітити, що значна увага приділяється інформаційним технологіям під час самостійної роботи здобувачів вищої освіти, на яку відводиться значна частина навчальної програми з дисципліни «Педагогіка». З метою надання методичної допомоги в оволодінні навчальним матеріалом викладачами створені навчальні посібники, інструкції до самостійної роботи, матеріали для самоконтролю знань, електронні підручники, інформаційні тематичні матеріали, надаються посилання на адреси сайтів. Для підвищення рівня знань, умінь та навичок здобувачам активно використовуються інноваційні педагогічні технології й додатки, вони самі створюють тести, картки, вікторини тощо.

Доцільно зазначити, що впровадження інноваційних педагогічних технологій – додатків покращує якість подачі викладачами навчального матеріалу з дисциплін педагогічного напрямлення, особливо в умовах воєнного стану, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до навчання, сприяє формуванню професійних компетентностей, необхідних для конкурентоздатного педагогічного фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К., Ірпінь: Перун, 2001. 1440 с.
2. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко ; за ред. Гуревича Р. С. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб./ Дичківська І.М. К.: Академвидав, 2004. 352с
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; [головний ред. В.Г. Кремень]. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П. Наволокова. Х.: Вид група «Основа», 2011. 176 с.
6. Інноваційні технології в сучасному освітньому просторі: колективна монографія / За заг. редакцією Г.Л. Єфремової. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 444 с
7. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
8. Наказі МОНУ від 07.03.2022 р. №235 «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/85884/
9. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петрчук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А., Соболенко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: Навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с.
10. А. V. Kozhevnikova, N. V. Merkulova, Yu. I. Popeleshko, N. Ye. Rybka Information and Communication Technologies as Components of Effective Training Forms for Higher Education Applicants/ Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»: зб. наук. пр. / Ред. кол.: Пазюра Н. В. (гол. ред.) та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2021. Том7, №3. С. 55–61.

Лавринюк Т.М.,

студентка III курсу Факультету математики, інформатики і фізики

Національного педагогічного

університету імені М.П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

Науковий керівник - Кушнірук С.А.,

доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри педагогіки

Національного педагогічного

університету імені М.П. Драгоманова,

м. Київ, Україна

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ДИТЯЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО

Анотація. У статті викладено погляди українського гуманіста В.О. Сухомлинського на проблеми формування творчих здібностей. У статті звертається увага на особливості дитячої творчості, визначаються умови розвитку креативності та розкриття творчого потенціалу дітей молодшого шкільного віку, розвитку їх творчих здібностей в умовах урочної та позаурочної діяльності.

Abstract. The article presents the views of the Ukrainian humanist V.O. Sukhomlynskyi on the problems of formation of creative abilities. The article draws attention to the peculiarities of children's creativity, determines the conditions for the development of creativity and the disclosure of the creative potential of children of primary school age, the development of their creative abilities in the conditions of curricular and extracurricular activities.

Василь Олександрович Сухомлинський (1918 – 1970) – видатний педагог, засновник гуманістичної, новаторської педагогіки. Кандидат педагогічних наук, член-кореспондент АПН СРСР і з 1948 по 1970 рік – директор Павлівської середньої школи.

Василь Олександрович був автором багатьох праць для вчителів та педагогів, таких як: «Серце віддаю дітям», «Павлівська середня школа», «Народження громадянина», «Сто порад учителеві», «Батьківська педагогіка» та ін. Його праці та педагогічний досвід мали значний вплив на діяльність школи та безпосередньо вплинули на українську педагогіку, збагативши її новими положеннями та ідеями. Концепція формування творчої особистості займає центральне місце у педагогіці В.О. Сухомлинського, він вважав творчість необхідною умовою існування людини

Зазначимо, що досліджуючи особливості дитячої творчості, В.О. Сухомлинський акцентував увагу на відмінностях творчості дітей від творчості дорослих. Творчість дітей на відмінну від творчості дорослих носила лише суб'єктивний характер, вона позбавлена суспільної значимості та відзначалася лише певними елементами новизни. В.О. Сухомлинський також вважав, що творчість дитини проявляється і в тому, коли вона «в найтонших деталях і найнепомітніших рисочках процесу праці та її наслідків помічає те, своє особливе, що відрізняє її діяння, її творення від діяння і творення інших людей» [1, с. 481]. Можна стверджувати, що творчість дитини проявляється в її духовному житті, самовираженні та пізнанні себе як особистості.

У своїх роботах видатний педагог показав, що основними засобами творчого розвитку є природа і казка. Природа спонукає до прояву пізнавального інтересу, допитливість дитини у дослідженні навколишнього світу проявляється: від «Що це таке?» до «Я хочу знати все!» [2, 244]. Пізнавальний інтерес – важлива складова пізнавальної активності, що безпосередньо виявляється в дитячій творчості. Отже, природа виступає тим засобом, за допомогою якого дитина починає творити. Вона отримує певну інформацію і потім за допомогою фантазії переносить це у творчу діяльність. Педагог був переконаний, що саме природа спонукає дітей до творчості – складати вірші, оповідання, малювати.

Також важливу роль Василь Олександрович приділяв казкам. Особливістю його казок була простота і короткий зміст, а героями були звичайні тварини, птахи та люди. Казкові герої пробуджували у дитини бажання мислити, фантазувати, бути спостережливим та вільно формулювати свою думку [2, 176-177].

Також важливим було те, що діти не тільки могли слухати або читати казки, а й творити їх самі. Складання казок безпосередньо розвиває у дітей увагу і спостережливість, уяву і фантазію, наполегливість. Разом зі своїми вихованцями В.О. Сухомлинський обладнав «Кімнату казки», де розвиток творчих здібностей відбувався через залучення дітей до написання різних видів творів.

Починаючи з першого класу, учні створювали історії про багряне небо, сади свого містечка, перші весняні квіти, срібні павутини «бабиного літа», мініатюри про друзів тощо. Написання історій було улюбленим заняттям учнів Павлівської школи. У початковій школі кожна дитина створила приблизно 40-50 таких робіт [3, с. 365].

В.О. Сухомлинський писав: «Дитяча фантазія в Кімнаті казки невичерпна. Досить дитині подивитися на новий предмет, як він уже пов'язується в її свідомості з іншим предметом, народжується фантастичне уявлення, дитяча уява вирає, думка тріпоче, очі загоряються, мова тече плавним потоком» [3, с. 322].

Основними чинником, який впливає на формування творчості, В.О. Сухомлинський вважав художню творчість (малювання, ліплення, вишивання тощо). У процесі художньої творчості розвивається безліч якостей, а саме: творча уява та самореалізація, самовираження, відкритість.

Наприклад, під час малювання за допомогою ліній і кольорів дитина охоче виражає свої почуття, думки, переживання, висловлює свій погляд на світ. Педагог радив використовувати малювання як джерело розвитку творчої уяви дитини. «Уже в 9-річному віці значна частина учнів після екскурсій до лісу, на поле, на будівництво електростанцій без порад і спонукань з боку педагога бралася за олівець, малювала картини й явища, що найбільше вразили їх» [4, с. 279].

Декоративно-прикладна творчість також може розкрити творчий потенціал дитини. Для цього у Павлівській школі працювала невелика керамічна майстерня, гурток художнього випалювання та випилювання, де учні займалися різьбярством, виготовленням посуду та різноманітних статуеток, виготовляли ляльки для шкільного театру тощо [5, с. 127].

Музична творчість також є необхідною умовою виникнення дитячої творчості. Слухаючи академічну та народну музику, а також «музику природи» (шелест стиглих колосків пшениці, дзижчання джмеля, музику весняного лісу тощо), у дітей пробуджувалася уява, вимальовувалися яскраві картини та фантастичні образи. Водночас Василь Олександрович спонукав своїх вихованців до власної музичної творчості. І вже у «Школі радості» учні співали народні пісні, імпровізуючи створювали свої оригінальні мелодії про літні вечори, про грозу тощо.

Варто зазначити, що вчений неодноразово акцентував, що він не ставив своїм завданням підготувати майбутніх письменників, художників чи музикантів. Включення дитини в творчу діяльність необхідно не стільки для подальшого літературного чи художнього розвитку, скільки для особистісного духовного зростання, самоутвердження та самореалізації [4, с. 280; 4, с. 384; 7, с. 374].

Так, В.О. Сухомлинський визнавав, що творчість притаманна кожній дитині. Іншими словами, важливим завданням педагогічного колективу школи є розкриття творчого потенціалу учнів на уроках та в позаурочній діяльності, створення умов для розвитку і реалізації творчих здібностей, проведення нестандартних уроків,

залучення школярів до різних видів творчості тощо. «Справжнє виховання полягає в тому, щоб крижинка в дитячому серці розтанула поступово, щоб серце вашого виховання само випромінювало тепло. Знати дитину – це та найголовніша точка, де стикаються теорія і практика педагогіки, де сходяться всі нитки педагогічного керівництва дитячим колективом. Світ дитинства – це, в першу чергу, пізнання серцем того, що дитина бачить навколо себе, що вона сама робить," – писав В.Сухомлинський.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу. *Вибрані твори*: в 5 т. К.: Рад. шк., 1976. Т. 1. С. 403–637.
2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори*: у 5 т. К.: Рад. школа, 1976. Т.3 С. 29-244.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Х.: Акта, 2012. 563 с.
4. Сухомлинський В. О. Духовний світ школяра. *Вибрані твори*: в 5 т. К.: Рад. шк., 1976. Т. 1. С. 209-400.
5. Сухомлинський В. О. Розвиток індивідуальних здібностей і нахилів учнів. *Вибрані твори*: в 5 т. К.: Рад. шк., 1977. Т. 5. С. 122- 139.

Лещенко Н.А.,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки
Педагогічного факультету
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ ЗВО УКРАЇНИ

Анотація. В статті досліджується сутність, види та форми академічної мобільності у ЗВО України. Проаналізовано особливості їх впровадження у НПУ імені М.П. Драгоманова. Автор акцентує увагу на досліджуваному явищі як необхідній умові підвищення якості вищої освіти.

Abstract. The article examines the essence, types and forms of academic mobility in higher education institutions of Ukraine. The specifics of its implementation in the NPU named after M.P. Dragomanova are analyzed. The author emphasizes the phenomenon under study as a necessary condition for improving the quality of higher education.

Визнання освіти транснаціональним явищем сучасного суспільства сприяє наближенню організаційних засад її здійснення у межах різних країн світу. Суспільство знань у європейському просторі функціонує як єдність загальноєвропейських вимірів вищої освіти та дослідницького середовища. Однією із умов його наповнення є явище академічної мобільності.

Академічна мобільність є об'єктом дослідження різних галузей: педагогіки, економіки, соціології, менеджменту та маркетингу освіти. Аналіз науково-педагогічних джерел дозволяє стверджувати, що на сьогодні не існує однозначного тлумачення поняття академічної мобільності. Водночас, переважна більшість дослідників, підтверджують приналежність означеної категорії до складової соціальної мобільності, що сприяє формуванню освітнього потенціалу особистості.

Проблематика академічної мобільності входить до кола наукових інтересів Т. Колтунович, К. Кузнецової, Ю. Заячук, М. Олійник, І. Перепелюк, Д. Свириденка, І. Трошкіної. Увага Н. Білової, Ю. Грищук, Л. Колісник, Л. Сокурянської зосереджена на дослідженні процесу міжнародної академічної мобільності студентів.

Метою статті є розгляд особливостей реалізації академічної мобільності у ЗВО України на сучасному етапі.

Поняття «академічної мобільності» утвердилося у освітній термінології України з часу приєднання до Болонського процесу (2005 р.) та актуалізувалося в контексті деяких реорганізаційних та законодавчих процесів. Йдеться про створення Європейського простору вищої освіти (2010 р.), прийняття Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) та «Про освіту» (2017 р.), підписання Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Україною (2014 р.), затверджені «Порядку реалізації права на академічну мобільність» (2015 р.). Воно стосується як студентів, так і професорсько-викладацького складу закладів вищої освіти.

В межах даної наукової розвідки визначимо «академічну мобільність» у ЗВО як процес переміщення здобувачів чи наукових працівників навчального закладу до іншої наукової чи освітньої профільної установи з подальшим поверненням до основного місця навчання/праці.

Відповідно до положень Болонської декларації, правові основи академічної мобільності регулюються міжнародними договорами та проектами щодо співробітництва в галузі освіти та науки, програмами вітчизняних ЗВО, угодами між вітчизняними та іноземними вишами. Участь у мобільності може бути ініційована безпосередньо здобувачем освіти та узгоджена на рівні адміністративного складу ЗВО України чи то за індивідуальним запрошенням від зарубіжного навчального закладу.